

УДК 378.09

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.11>

Н. В. ГРОНА

доктор педагогічних наук, доцент,

Комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка»

Чернігівської обласної ради, м. Прилуки, Чернігівська область, Україна;

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

Електронна пошта: natashagrona@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2578-2865>

О. М. СЕМЕНОГ

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри української мови і літератури,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна

Електронна пошта: olenasemenog@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-8697-8602>

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОЄКТ

У статті на основі аналізу й узагальнення наукових джерел, проведеної дослідницької роботи окреслено поняття «риторична компетентність майбутнього вчителя», акцентовано увагу на інтегративній властивості особистості, що охоплює знання, уміння, наміри, потреби, ціннісні орієнтації, здатності реалізувати набутий риторичний потенціал у педагогічній сфері й соціально-культурному житті з урахуванням націєтворчої, громадянської цінності професії вчителя. В умовах воєнних реалій є потреба і в таких важливих складниках, як аргументативна риторика, володіння риторичним мистецтвом в умовах онлайн-комунікації, риторичною технікою.

Доводиться, що значною мірою формуванню риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури сприяють міжрегіональні проєкти, які дозволяють розглядати процес формування риторичної компетентності як цілісну навчально-методичну систему взаємодії викладачів та студентів на засадах сучасних підходів: особистісно орієнтованого, діяльнісного, ситуаційного, акмеологічного, менторського, принципу освітнього партнерства.

Представлено результати проєкту профільних кафедр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, що виконувались у 2022–2023 рр. у процесі викладання мовно-методичних дисциплін, а також в умовах неформальної освіти. Завдання і вправи дають можливість поєднати теорію з практикою, отримати досвід роботи в команді, сформувати вміння формулювати запитання, аргументувати свою відповідь, прислуховуватись і враховувати альтернативну думку; розвивають систему цінностей, життєвих установок, самостійного мислення; стимулюють знаходити найбільш раціональне розв'язання поставленої проблеми.

Апробовані вправи, розроблені для занять з мовно-методичних дисциплін, та спільні заходи (конференції, вебінари, літня школа) з урахуванням сучасних наукових підходів, сприяли налагодженню взаємодії, умінням гнучко будувати спілкування залежно від комунікативної ситуації.

Ключові слова: мовно-риторична підготовка майбутнього вчителя, риторична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури, міжрегіональний проєкт, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, НУ «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради.

Поставлення проблеми. Війна РФ в Україні кардинально вплинула ціннісні пріоритети громадян Української держави, значною мірою актуалізувала націєтворчі, громадянські цінності професії вчителя. Якісно нового змісту набувають дослідницький, діяльнісний підходи, здатність не обмежуватися передаванням нової

інформації, а передусім аналізувати досліджуваний факт, аргументувати, формувати здатність протидіяти інформаційним атакам та пропаганді росії, менторський підхід, керівництво активною інтелектуально-мовленнєвою діяльністю школярів, тобто володіти риторичною компетентністю.

Навчити відчувати енергетику рідного слова, здійснювати ефективні й переконувальні комунікації у професійній педагогічній діяльності та різних соціокультурних ситуаціях належить до основних завдань мовно-методичної підготовки здобувачів на філологічних факультетах закладів вищої педагогічної освіти. В умовах війни загострилося й розуміння педагогічної риторики як духовної зброї українського народу, передумови формування стійкості духу, патріотичного виховання, запоруки державної безпеки й незалежності. Змішане навчання і використання в освітньому процесі цифрових інструментів впливає на розвиток цифрової риторики, цифрового складника риторики компетентності.

Досягненню успіху в риториці підготовці майбутніх учителів в умовах війни сприяє освітнє партнерство. Відповідно до угоди про науково-методичну співпрацю кафедрою української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та цикловою комісією викладачів української мови і літератури КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради виконується міжрегіональний проєкт «Мовно-комунікативна компетентність фахівця: традиції, норми, виклики, тренди». У 2022–2023 н.р. до проєкту доєдналися викладачі і студенти-філологи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.

Аналіз актуальних досліджень. До ключових слів у дослідженні відносимо лексику «риторична компетентність майбутнього вчителя». Компетентнісний підхід, слушно зауважує О. Дубасенюк, є ключовою ідеєю реформування сучасного освітнього середовища, зокрема, дає можливість людині здобувати знання на всіх рівнях освіти протягом життя завдяки своїм базовим характеристикам: універсальність, відкритість, відповідність потребам простору і часу [Дубасенюк, 2011], а риторична компетентність є складником мовнокомунікативної компетентності педагога, що визначена як обов'язкова в Професійному стандарті вчителя [Професійний стандарт за професіями, 2020].

Студіювання наукових праць засвідчує: поняття «риторична компетентність учителя» дослідники тлумачать як:

– сукупність знань про мову, мовлення, спілкування та комунікабельність (ініціативність, здатність до включення в комунікацію); вільне спілкування з професійної тематики, з використанням сучасної термінології та системи понять, застосування інтонаційних та позамовних засобів виражальності мовлення, аргументоване висловлювання власних думок державною мовою [Нищета, 2010];

– вищий рівень комунікативної компетентності; володіння риторичними знаннями, вміннями, навичками, якостями, що визначають здатність і готовність особистості до ефективного спілкування» [Нищета, 2014];

– інтегративну суб'єктну властивість, яка визначається здібністю особи реалізувати свій риторичний потенціал (знання, вміння, здібності, досвід, наміри, потреби, ціннісні орієнтації) у практичній професійно-педагогічній сфері й соціально-культурному житті для досягнення успіху [Кучерук, 2016];

– складне особистісне утворення, що містить знання про спілкування як міжособистісну взаємодію, соціально-психологічний феномен, особливості педагогічної комунікації; риторичні вміння, тобто способи дій, які педагог може використати в різноманітних ситуаціях; комунікативний досвід; усвідомлення мотивів і ціннісних орієнтацій особистісно-професійної комунікації; мобілізаційну готовність до формування риторичних умінь у здобувачів освіти [О. Горошкіна, С. Караман, 2023];

– інтегративну професійну якість, здатність доцільно застосувати власну риторичну підготовку для належного виконання педагогічних завдань у професійній діяльності, а також для здійснення ефективних, переконувальних комунікацій у різних соціокультурних ситуаціях [О. Гилярська, 2023].

У наукових працях виокремлено компоненти риторичної компетентності педагога: С. Толочко визначає *мотиваційно-ціннісний* (професійно-педагогічні цінності та інтерес до риторичної діяльності; потреба в професійно-риторичній самореалізації та саморозвитку; професійно-гуманістичні якості та прагнення до вдосконалення власної риторичної діяльності), *когнітивний* (знання предмета та структури риторики; знання законів, функцій, базових категорій риторики; знання ресурсів,

механізмів, закономірностей, прийомів та засобів риторики) та *діяльнісно-креативний* (уміння управління комунікативним процесом та здійснення бажаного впливу на аудиторію; уміння використовувати риторичні знання в професійно-педагогічній діяльності, соціально-культурному житті та публічній сфері; уміння та навички позитивного духовно-естетичного та професійного впливу на аудиторію та окрему особистість; уміння та здатність розв'язувати комунікативні завдання у складних і непередбачуваних ситуаціях професійного спілкування засобами риторики) [Толочко, 2020].

О. Кучерук, окрім мотиваційного та когнітивного компонентів, означає емоційно-вольовий, мовленнєво-поведінковий, мовно-естетичний, морально-ціннісний, рефлексійний [Кучерук, 2016]; О. Корчова – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, методично-етичний /етичний, операційно-технологічний, соціально-діяльнісний, мисленнєвий компоненти) [Корчова, 2015].

У статтях авторів акцентовано увагу на ціннісному аспекті професійної комунікації, умінні володіти мовними нормами, критично, творчо мислити; виділяти головне, суттєве; гнучко будувати й перебудовувати спілкування залежно від комунікативної ситуації [Грона, Семенов, 2021]; схарактеризовано цифрові ресурси формування риторичної компетентності: відеоконтент (виступи видатних мовці минулого і сьогодення, фрагменти кінофільмів, театральні вистави, телепрограми, виступи майстрів слова, лекції вітчизняних і зарубіжних викладачів, доповіді відомих викладачів), аудіоконтент (подкасти, аудіокниги), курси риторики на освітніх платформах, спеціалізоване програмне забезпечення в галузі риторики, соціальні спільноти для онлайн-спілкування [Drushlyak, Semenog, Budianskyi, Sotska, Trynus, Semenikhina, 2022], медіатурнір як формування означеної якості в межах гурткової роботи [Yachmenyuk, Kharchenko, Semenog, Kyrylenko, Ostroha, Bohoslavskyi, Semenikhina, 2023].

З метою дослідити стан проблеми на професійно-практичному рівнях у 2022 р. ми провели анкетування серед викладачів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (28 осіб). Респондентам було запропоновано

анкету щодо сформованості риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Викладачі визначили рівні сформованості риторичної компетентності випускників спеціальності «Українська мова і література» таким чином: високий рівень мають 24 % випускників, достатній – 15%, середній – 40%, низький – 17%.

Відповіді на запитання «Як підвищити рівні сформованості риторичної компетентності?» засвідчують, що викладачі пропонують залучати здобувачів до конференцій, круглих столів тощо (33%), читати курси культури мовлення, спілкування, риторичної культури (39%); створення якісних вправ (28%).

Відповідаючи на запитання «Які основні чинники сприяють формуванню риторичної компетентності?», викладачі підкреслили важливість уміння студентів самостійно аналізувати помилки в усному мовленні, «бачити» їх у мові реклами, ЗМІ, систематично працювати над самовдосконаленням, брати участь в онлайн-спільнотах (наприклад, «Українська нащодня», «Аудіокниги українською» (52%), бути активним учасником публічних заходів (3,5%).

На запитання «Чи сприяє наявний науково-методичний інструментарій формуванню риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників?» респонденти відповіли: так (32%); швидше так, ніж ні (25%); швидше ні, ніж так (31%); ні (12%). Це переконує в тому, що методичний інструментарій потребує удосконалення.

У попередніх публікаціях автори на основі експертної оцінки цифрових технологій у сфері риторики припускають, що для розвитку риторичних умінь і навичок майбутніх учителів значною мірою впливає використання відеоконтенту – виступи відомих спікерів минулого і сьогодення, розміщені на YouTube (77,4%), аудіокурси з риторики, подкасти (87,9%) [Drushlyak, Semenog, Budianskyi, Sotska, Trynus, Semenikhina, 2022]; освітні платформи (Prometheus, Ed-Era, IREX, 4mata), відеоконтент (вебінари, освітні серіали), текстові ресурси (онлайн-посібники, е-словники) [Друшяк, Семенов, Грона, Пономаренко, Семеніхіна, 2022].

Проведене анкетування дало підстави припускати: навчальні заняття, самостійна робота

з гуманітарних дисциплін недостатньою мірою спрямовані на усвідомлення значущості професійно зорієнтованої риторичної компетентності. Цілком слушно О.Горошкіна та С.Караман зазначають, що «почасти трапляються ситуації, коли вчитель ґрунтовно знає предмет, любить його, але не може сформувати в них інтересу до вивчення предмета через несформованість умінь утримувати увагу здобувачів освіти, організувати ефективний діалог, зробити кожен урок відкриттям» [Горошкіна, Караман, 2023].

Перспективним, як показує досвід, є формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури на засадах особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ситуаційного, акмеологічного, менторського підходів, освітнього партнерства профільних кафедр, що спрямовано на дослідницьку, просвітницьку взаємодію.

Мета статті – схарактеризувати результати реалізації міжрегіонального проєкту як засобу формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури в умовах формальної та неформальної освіти у 2022-2023 рр. на засадах сучасних підходів та освітнього партнерства.

Завдання статті:

– з'ясувати сутність ключових понять дослідження;

– окреслити методичний інструментарій формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури з урахуванням сучасних підходів на заняттях мовно-методичного циклу;

– представити спільні заходи партнерів з метою формування риторичної компетентності майбутніх учителів, проведені у межах неформальної освіти бакалаврів та магістрантів спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова і література.

Означені завдання реалізуємо в умовах онлайн-навчання мовно-методичних дисциплін («Сучасна українська мова», «Культура української мови і стилістика», «Методика навчання української мови у закладах загальної середньої освіти», «Методика навчання української мови у старшій школі», «Медіаграмотність на уроках української мови», «Типологія помилок»), а також в умовах неформальної мовно-методичної освіти (конференції, вебінари, літня

мовно-методична школа, хакатон із медіаграмотності).

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс методів: аналіз, узагальнення наукових джерел для уточнення сутності риторичної компетентності майбутнього вчителя, складників риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури, формування означеної якості; опитування студентів, викладачів профільних кафедр зазначених вище ЗВО; педагогічне спостереження щодо виконання міжрегіонального проєкту.

Результати та дискусії. З урахуванням проведеного аналізу й узагальнення наукових джерел, поданих вище, окреслимо сутність понять, якими керуємось у дослідженні. Риторичну компетентність майбутнього вчителя розглядаємо як вищий рівень комунікативної компетентності; інтегративну властивість особистості, що охоплює знання, уміння, наміри, потреби, ціннісні орієнтації, здатності реалізувати набутий риторичний потенціал у педагогічній сфері й соціально-культурному житті з урахуванням націєтворчої, громадянської цінності професії вчителя.

Досвід викладання дає підстави до складників риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури відносити і такі складники, як прагнення до самостійного здобування знань у галузі педагогічної риторики, бажання вдосконалювати власні знання і вміння ораторської майстерності (*мотиваційний*); професійні, риторичні, соціокультурні знання, що дають змогу займатися самоосвітою (*когнітивний*), уміння, навички, досвід спілкування, здатність до активної й ефективної комунікації, керувати своїм внутрішнім станом, емоціями, емоційна зрілість, спроможність побороти страх перед публічними виступами, навички саморозуміння, саморегуляції, рефлексії, лідерські якості, інфомедійна грамотність (*діяльнісний*) [Грона, 2022]. В умовах воєнних реалій є потреба і в таких важливих складниках, як аргументативна риторика, володіння риторичним мистецтвом в умовах онлайн-комунікації, риторичною технікою.

Формування риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури розглядаємо як цілісну навчально-методичну систему взаємодії викладачів та

студентів на засадах таких підходів: особистісно зорієнтований, діяльнісний, ситуаційний, акмеологічний, а також принципів менторства та освітнього партнерства. Такій меті підпорядкували міжрегіональний проєкт «Мовнокомунікативна компетентність фахівця: традиції, норми, виклики, тренди» профільних кафедр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у 2022–2023 рр., який виконували у межах неформальній та неформальній освіти майбутніх учителів.

У процесі дослідження нами було апробовано вправи, розроблені для занять з дисциплін («Сучасна українська мова», «Культура української мови і стилістика», «Методика навчання української мови у закладах загальної середньої освіти», «Методика навчання української мови у старшій школі», «Медіаграмотність на уроках української мови», «Типологія помилок») з урахуванням сучасних наукових підходів

Значна кількість вправ спрямовані на особистісний розвиток, самобутність, самоцінність майбутніх учителів (особистісно зорієнтований підхід). Нариклад:

1. *Проаналізуйте один (на вибір) онлайн-ресурс із вивчення української мови. Визначте, у чому його переваги й недоліки.*

2. *Освітній проєкт «На Урок» презентував нову розробку – освітній чат на основі ChatGPT, який дає можливість «поспілкуватися» з відомою особистістю минулого і сучасності. Поставте кілька запитань мовного змісту. Порівняйте відповіді ChatGPT із власними.*

Діяльнісний підхід розглядаємо, за О. Дубасенюк, як чинник становлення студента як особистості і професіонала, його мотивів, потреб, особистісних сенсів можуть виникати, перетворюватися, усвідомлюватися у процесі спільної діяльності [Дубасенюк, 2019]. У ході занять з методики навчання української мови пропонуємо такі завдання:

1. Укладіть квазісловник за вибором (10-11 клас):

- найпоширеніших етикетних формул (привітання, прощання, вибачення, висловлення вдячності та ін.);

- фразеологізмів на позначення окремих якостей (наприклад: *золоті уста* – красно-

мовність; *гострий на язик* – дотепність) або рис характеру особистості (*лицар без страху і догани, держить хвіст бубликом, підшитий лисом* і т. ін.);

- популярних у шкільному житті неологізмів;
- традиційних українських звертань до рідних і близьких людей та звертань, уживаних в час війни.

2. До вашої уваги тематичні тенденції сучасної есеїстики. Доберіть 5 тем до запропонованих.

- Україна – країна вільних людей.
- Чернігів до туристичного сезону готовий.
- Море вражень далеко від моря (про Суми).

- Як живе нетуристичний Чернігів.
- Красива й підступна. Що приховує вода Десни?

- В облозі минулого. Туристичний «штурм» Чернігова.

- «Знайомі незнайомці» Чернігова із XVII–XXI століть.

- Куточки Києва, які багато можуть розповісти небайдужому серцю (про пам'ятки, які, на щастя, збереглися або були відновлені).

Акмеологічний підхід, зауважує О. Антонова, передбачає орієнтацію людини на постійний саморозвиток і самовдосконалення духовно-моральних та естетичних якостей майбутнього педагога, мотивацію високих досягнень, прагнення до значних результатів, життєвих успіхів [Антонова, 2011]. Продуктивними, як показує апробація, слугують завдання професійно-риторичного змісту. Наприклад:

1. Перегляньте виступ учителя Артура Пройдакова – кращий учитель 2021 за версією Global Teacher Prize Ukraine – на Всеукраїнському онлайн-форумі «Українська— мова перемоги» (у вільному онлайн-доступі), проаналізуйте риторичну культуру вчителя

2. *Виберіть параграф із розділу «Спілкування» (5 клас). Проаналізуйте наявність завдань і вправ (методичних прийомів) для формування навичок риторичної майстерності: виразне читання тексту; спостереження над мовленнєвою поведінкою; самоконтроль та самокорекція, саморецензування власного виступу; редагування текстів; порівняльний аналіз відредагованих текстів; створення текстів різних мовленнєвих жанрів (доповідей, повідомлень, виступів, рефератів, діалогів, промов та ін.).*

Ситуаційний підхід ґрунтується на взаємозв'язку чинників: внутрішніх, які охоплюють індивідуальні особливості суб'єкта навчання, його рівень володіння мовою, фахові знання, навички та вміння, та зовнішніх, що створені фаховим контекстом (обставини, умови, ролі) [Синекоп, 2019]. Ситуативні завдання виконують роль проміжного етапу між теоретичними знаннями здобувачів освіти і практичним застосуванням у щоденних життєвих ситуаціях. Прикладом можуть слугувати такі вправи і завдання.

Доберіть ситуативні завдання для роботи над будь-яким жанром (за вибором): інформаційні, фатичні, оцінювальні, етикетні.

Об'єднайтеся в пари. Уявіть, що ви – журналіст/ка, який/яка є очевидцем якихось надзвичайних подій і часто використовує пряму мову учасників цих подій. Створіть усне повідомлення, використайте вашого партнера в ролі свідків уявних надзвичайних ситуацій. Майте на увазі, що новини про надзвичайні події спрямовані на користувачів мережі «Інтернет», які охочі отримати оперативну інформацію про ці події.

Підготуйте й запишіть повідомлення про події чи факти, які останнім часом вас здивували (викликали інтерес). Підготуйте повідомлення, що містить нову для вас інформацію про предмети, явища чи події, пов'язані із вашими захопленнями.

Висловіть свою думку про значення вищої освіти в сучасному суспільстві. Її мають здобути всі чи лише найкращі? Чи завжди той, хто має вищу освіту, успішніший за того, хто її не має, але постійно займається самоосвітою?

Поміркуйте про українську систему освіти. Назвіть основні переваги й недоліки. Переконайте друга/подругу в тому, що ваш заклад – найкращий для того, щоб здобути якісну освіту в рідному місті.

Поясніть, чому важливо знати історію? Як ви розумієте висловлювання «Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього».

Поясніть, як ви розумієте толерантність. Чи завжди варто бути толерантним? Наведіть приклад вияву толерантності в щоденному спілкуванні.

Поясніть власне розуміння мовного патріотизму. Чи змінився ваш погляд на мовне питання після початку повномасштабної

війни? Чи послуговуєтесь ви російською мовою в соціальних мережах, чи слухаєте музику російською мовою?. Свою відповідь аргументуйте.

Ситуативні завдання дають можливість поєднати теорію з практикою, отримати досвід роботи в команді, сформувати вміння формулювати запитання, аргументувати свою відповідь, прислуховуватись і враховувати альтернативну думку; розвивають систему цінностей, життєвих установок, самостійного мислення; стимулюють знаходити найбільш раціональне розв'язання поставленої проблеми.

Зокрема, під час засвоєння методики роботи над створенням текстів різних типів важливо розглянути такі проблемні ситуації:

- *На вашу думку, чому під час навчання створювати тексти-описи важливо розподіляти їх на тематичні групи: 1) портретний опис людини (зовнішність, характер); 2) опис тварини, рослини; 3) опис неживого предмета; 4) опис інтер'єру; 5) опис явищ природи; 6) пейзажний опис? З яких тематичних груп доцільно розпочинати навчання, а які варто розглянути пізніше? Чому?*

- *Чи вбачаєте ви необхідність створювати тексти-описи із вибором стилю і жанру мовлення вже в початковій школі? Чому?*

У чому різниця між міркуваннями-поясненнями і міркуваннями-доказами? Чому, на вашу думку, так зросла увага в останні десятиріччя до роботи над зв'язними текстами (у тому числі й текстами різних типів) на уроках української мови вже в початковій школі?

У ході вивчення мовно-методичних дисциплін потужним засобом, який сприяє свідомому засвоєнню мовного матеріалу, слугує медіатекст. Пропонуємо студентам проаналізувати текст промови Олександри Матвійчук на врученні Нобелівської премії миру на ютуб-каналі (https://www.youtube.com/watch?v=_AYGgztdGxM) та в електронних газетах; пояснити різницю між оформленням медіатексту в різних формах, звернути увагу на образ доповідачки.

Ваші Величності, Ваші Королівські Високості, шановні члени Норвезького Нобелівського комітету, громадяни України та громадяни світу.

Цього року оголошення Нобелівської премії миру чекала вся Україна. Ми розцінюємо її

Рис. 1. Скрін світлини
ФОТО: MARKUS SCHREIBER / AP

як визнання зусиль всього українського народу, що сміливо виступив проти спроб зруйнувати мирний розвиток Європи, та як відзначення важливості роботи правозахисників у попередженні військової загрози в усьому світі. Ми пишаємося, що сьогодні вперше українська мова прозвучить на офіційній церемонії.

Ми отримуємо Нобелівську премію миру під час війни, яку розпочала Росія. Ця війна триває вже вісім років 9 місяців та 21 день. Для мільйонів людей стали звичними такі слова як обстріли, катування, депортації, фільтраційні табори. Але немає таких слів, щоб передати біль матері, яка втратила новонародженого сина після обстрілу пологового відділення лікарні. Вона щойно пригортала свою дитину, називала на ім'я, годувала грудьми, вдихала її

запах – і раптом російська ракета зруйнувала весь її всесвіт. І тепер її омріяна і така жадана дитина лежить у найменшій у світі труні...

Час взяти відповідальність. Ми не знаємо, скільки у нас цього часу. І оскільки це Нобелівська премія миру під час війни, то я дозволю собі звернутися до людей у різних країнах світу із закликом до солідарності. Ви не маєте бути українцями, щоб підтримати Україну. Достатньо бути просто людиною. [Промова Олександри Матвійчук, 2023]

Прикладом «швидких» і ефективних медіатекстів є меми. Ідеться про одиницю інформації, що здатна до самопоширення, фокусується на інтернет-явищах; розвивається вільно від усталених значень та є індивідуальним для кожного адресата.

Пропонуємо створити квазімеми для засвоєння теми «Рід іменників».

У ході такої роботи здобувачі освіти коригують власне мовлення, формують культуру спілкування, уміння доречно й точно формулювати та висловлювати думки. Культура мовлення, спілкування є невід'ємними складниками загальної культури особистості та найважливішим показником освіченості. Медіатексти є ретрансляторами як, власне, фактів, так і міркувань про ці факти, за допомогою тих виражальних засобів, які здатні тим чи іншим чином вплинути на свідомість слухача або читача. Залежить від того, як ми сприймаємо інформацію, як діємо після її усвідомлення.

Рис. 2. Рід іменника «Нежить»

Рис. 3. Рід іменника «Продаж»

Формування комунікативно-риторичних умінь студентів продовжували під час вивчення дисциплін за вибором. Результатом курсу «Типологія помилок» стала дослідницька робота студентів НУ«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка «Грамотним бути ...не можна писати з помилками... престижно знати українську мову». Студенти уклали збірник зі світлинами неправильних і недолугих назв із поясненнями правильних назв. До роботи над проєктом долучилися і студенти Сумщини (квітень, 2023).

Під час занять «Медіаграмотність на урках української мови» студенти-філологи СумДПУ університету імені А.С.Макаренка гуртувались у мініколективи і виконували мотиваційні вправи з інфомедійної грамотності.

Вправа «Добра новина» пропонувала ретельніше опрацювати словникову статтю до слова «добре» (онлайн-словник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України <https://www.ulif.org.ua/about>), записували слова-асоціації до слова «добре», підбирали з довідки – слова, словосполучення, фразеологізми до таких словосполучень: *добра новина, добрий журналіст, добре підготовлене інтерв'ю, репортаж, замітка в газету.*–

Слово, словосполучення з довідки: ловкий, гаразд, умілий, віртуозно, успішний хід справи, вдалий, славний, до ладу, золоте перо, і швець, і жнець, і на дуді грець.

Кожна команда отримувала текст соціальної реклами для аналізу (Соціальна реклама про байдужість <https://www.youtube.com/watch?v=mDwXasuaBd0>; Смартфоновозалежні <https://sostav.ua/publication/diti-stvorili-sotsialnu-reklamu-dlya-smartfonzaleznykh-na-postmenkids-day-83937.html>; «Навіть діти знають» https://www.youtube.com/watch?v=aohjx_L9lfY; Соціальна реклама «Спілкуйся українською» <https://www.youtube.com/watch?v=qOgIHK76p8U>; Смартфон і хлопчик <https://youtu.be/1oaY1z2trx4>), Соціальна реклама «Наше майбутнє – без шкідливих звичок» https://www.youtube.com/watch?v=HtGoqKBcF_U) і характеризувала стилістичні особливості жанру реклами: *Які стереотипи проілюстровані? Хто автор повідомлення? Який тип контенту? Із якою метою створено повідомлення? Чи використано додаткові ефекти? (музика, кут*

зйомки, освітлення; чи відповідає текст візуальному ряду та ін.).

Вправа «Стрічка новин» спонукала усвідомлено обирати джерела інформації, ігнорувати клікбейт-ознаки заголовків, зважати на емоції, які викликає той чи інший заголовок. Студенти висловлювали міркування стосовно особливостей інтонації, наголосів для журналіста, репортера і вчителя, ставили наголос у словах *Засіпати чи засипати? Новий чи новий? Сніжки чи сніжкі? Сніговий чи сніговий? Тонкий чи тонкий? Ніколи чи ніколи?*

Читали вголос подані речення, дотримуючись відповідної інтонації.

1. Ну й день! (Із захопленням). 2. Ну й день! (Із осудом) 3. Оце так новина! (Із захопленням). 4. Оце так новина! (Із розчаруванням) 5. Яка красуня! (Із замилюванням) 6. Яка красуня (Зі зневагою).

Створювали новини, скориставшись означеними вище словами, і презентували її іншим командам.

Виконуючи вправу «Сенсаційний заголовок», учасники пояснювали, за яким принципом обирають, які новини в стрічці новин читати, а які – ні, створювали власний заголовок, який може привернути увагу читачів.

Апробовані вправи й завдання сприяли, як показав аналіз, налагодженню взаємодії та формують соціальні норми поведінки; усвідомлене володіння усним і писемним, вербальним та невербальним спілкуванням, дотримання правильності, чистоти, точності, логічності, виразності мови; гнучко будувати і перебудовувати спілкування залежно від комунікативної ситуації.

Важливий для формування риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури також менторський підхід. Освітнє партнерство, за О.Топузовим, розглядаємо як добровільну спільну діяльність його суб'єктів (співпрацю), у ході якої відбувається досягнення узгоджених освітніх і соціальних цілей [Топузov, 2021]. Партнерську діяльність спрямовуємо на розроблення навчально-методичного забезпечення формування риторичної компетентності майбутніх учителів (вправи, ситуаційні завдання, фрагменти занять/заходів у різних формах (вебінар, вебквест, медіахаб).

З-поміж важливих заходів СумДПУ імені А. С. Макаренка, у яких брали участь студенти

Комунального закладу «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка», Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доцільно відзначити заходи:

– VI Усеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (жовтень 2022 року <https://www.youtube.com/watch?v=JjKzURuVi-I&t=253s>);

– гостьова лекція проф. Семеног О.М. «Культура роботи з(над) текстом наукової статті: корисні лайфхаки» (лютий 2023 року, https://www.youtube.com/watch?v=4C2Plvg_1Tw&t=609s);

– V Міжнародна науково-практична конференція «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» (травень 2023 року), конкурс «Доброчесність у навчанні: дотримуватись не можна порушувати» (травень, 2023 https://www.youtube.com/watch?v=NrGUhE_9i9k&t=4533s).

Філологи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка залучили студентів-філологів СумДПУ імені А. С. Макаренка до таких заходів:

– III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Стан, проблеми та перспективи розвитку мовно-літературної освіти в умовах реалізації продуктивної освітньої стратегії» (лютий 2023 року);

Рис. 4. Скрін світлини із мережі «Фейсбук»

– міжрегіональна конференція «Дорогами Кобзаря» (березень, 2023).

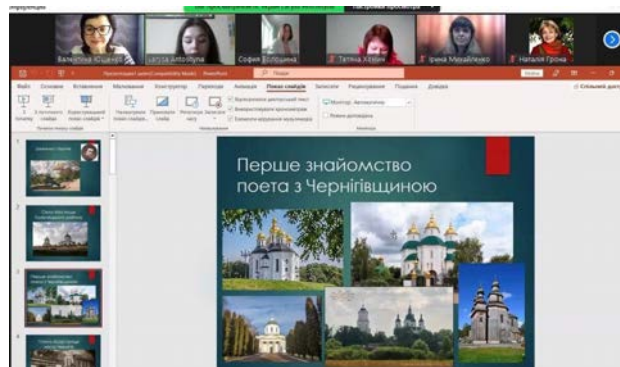

Рис. 5. Скрін світлини із мережі «Фейсбук»

Слово Великого Кобзаря згуртувало студентів з різних освітніх закладів, є невичерпним джерелом енергії й навчальних здобутків.

Упродовж червня 2023 року для здобувачів вищої освіти на базі СумДПУ імені А.С. Макаренка працювала 1 усеукраїнська літня школа з міжнародною участю «Навчання української мови у старшій школі в контексті пріоритетних компетентностей». <http://surl.li/ijgnn>. Мета роботи школи – формування мовнокомунікативної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової компетентності, компетентності педагогічного партнерства у студентів-філологів, їх професійного самовизначення в умовах відновлення та розвитку економіки України.

З-поміж тем, які розглядали на майстер-класах: Використання онлайн-інструментів в умовах дистанційного/змішаного навчання; Корпусні технології у дистанційному навчанні; Розвиток медіаграмотності здобувачів освіти на основі методики хакатону (<https://www.youtube.com/watch?v=uyGTQrPx3xo&t=90s>; <https://www.youtube.com/watch?v=nGdjQ16pFpM&t=3488s>; https://www.youtube.com/watch?v=oEuWk_BSHK8&t=36s). На підсумковому занятті учасники літньої школи захищали проекти «Учитель української мови і літератури в умовах відновлення і розвитку економіки України».

Спільні заходи партнерів, проведені у межах неформальної освіти бакалаврів та магістрантів спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова і література, засвідчили зміни в рівнях сформованості риторичної компетентності випускників спеціальності «Українська мова і література».

Висновки. Проведене дослідження дає підстави дійти таких висновків. Риторичну компетентність майбутнього вчителя розглядаємо як

інтегративну властивість особистості, що охоплює інтегративну властивість особистості, що охоплює знання, уміння, наміри, потреби, ціннісні орієнтації, здатності реалізувати набутий риторичний потенціал у педагогічній сфері й соціально-культурному житті з урахуванням націєтворчої, громадянської цінності професії вчителя.

Значною мірою формуванню риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури сприяють міжрегіональні проекти, що дозволяють розглядати процес формування риторичної компетентності як цілісну навчально-методичну систему взаємодії викладачів та студентів на засадах сучасних підходів: особистісно орієнтованого, діяльнісного, ситуаційного, акмеологічного, менторського, принципу освітнього партнерства.

Формування означеної якості полягає в запровадженні завдань і вправ оновленого змісту, які враховують складники риторичної компетентності майбутнього вчителя: прагнення до самостійного здобування знань у галузі педагогічної риторики, бажання вдосконалювати власні знання і вміння ораторської майстерності (*мотиваційний*); професійні, риторичні, соціокультурні знання, що дають змогу займатися самоосвітою (*когнітивний*), уміння, навички, досвід спілкування, здатність до активної й ефективної комунікації, керувати своїм внутрішнім станом, емоціями, емоційна зрілість, спроможність побороти страх перед публічними виступами, навички саморозуміння, саморегуляції, рефлексії, лідерські якості, інфомедійна грамотність (*діяльнісний*).

Проведене після реалізації проекту анкетування засвідчило зміни у сформованих уміннях студентів самостійно аналізувати помилки в усному мовленні, дотримуватись правильності, чистоти, точності, логічності, виразності мови; уміти гнучко будувати і перебудувати спілкування залежно від комунікативної ситуації; систематично працювати над самовдосконаленням, брати участь в онлайн-спільнотах, бути активним учасником публічних заходів.

Сприяв якісним змінам науково-методичний інструментарій, що передбачає розвиток умінь

логічно осмислювати сприйняту інформацію, критично оцінювати події, виділяти головне, уміння особистісно аргументувати свій погляд на проблему, коментувати, використовуючи елементи оцінювального характеру.

Спільні заходи партнерів, проведені у межах неформальної освіти бакалаврів та магістрантів спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова і література з питань формування складових риторичної компетентності майбутніх учителів, засвідчили зміни в рівнях сформованості риторичної компетентності випускників спеціальності «Українська мова і література» таким чином: високий рівень мають 34 % випускників, достатній – 25%, середній – 40%.

Гарними практиками педагогічного партнерства є робота з формування риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників у грантових проектах Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус» <https://www.youtube.com/watch?v=Tn88RWLsdYo&t=3843s>, «Трансдисциплінарний кластер «МЕДІА&КАПСУЛИ».

Наразі триває Всеукраїнський хакатон «Лабіринти медіаграмотності або розв'язуємо вузлик інформаційної війни: історія, культура, традиції від минулого до сьогодення», спрямований на формування критичного мислення та медіаграмотності, дослідження фейків, дезінформації, руйнування стійких наративів студентської молоді у межах неформальної освіти. Керівник проекту – М.Ячменик, канд.пед.н., медіатренер.

Програмою передбачені актуальні вебінари від фахівців, розроблення власних проектів. Детальніше: <http://surl.li/joiaj>. Зокрема, вебінар для учасників хакатону «Мова – ідентифікація нації: винищення, відродження, збереження, розквіт» спрямовуємо на поглиблення м'яких навичок молоді з інфомедійної грамотності, розвиток культури роботи з/над медіатекстом у межах неформальної освіти. Результати впливу грантової діяльності на якість формування риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника розглянемо в наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О.С. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості. Акмеологія – наука XXI століття: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 2011. С. 17–22.

2. Гилярська О.І. Професійно-риторична підготовка майбутніх педагогів на засадах компетентнісного підходу. *East European Science Journal*. Warsaw, Poland, 2019. № 41. Vol. 5. С. 4–8
3. Горошкіна О., Караман С. Формування риторичної компетентності майбутніх учителів на міждисциплінарних засадах. *Наукові інновації та передові технології*. Серія «Педагогіка», 2023. № 4(18). С. 357-370.
4. Гостьова лекція професора для студентів-філологів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Т.Шевченка/ URL: <https://fisf.sspu.edu.ua/news/gostova-lektsiya-profesora-dlya-studentiv-filologiv-natsionalnogo-universitetu-chernigivskij-kolegium-imeni-t-t-shevchenka>.
5. Грона Н. В. Формування культури професійного спілкування в майбутніх фахівців ЗМІ Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 12-13 травня 2022 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. С.57-61.
6. Грона Н. В., О. М. Семеног. Розвиток soft skills майбутніх учителів в умовах закладів фахової передвищої та вищої освіти: міжрегіональний проект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. № 7 (111). С. 34–49.
7. Друшляк М. Г., Семеног О. М., Грона Н. В., Пономаренко Н. П., Семеніхіна О. В. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедійної грамотності молоді. *Інформаційні технології та засоби навчання*, 2022. Том 88, №2. С. 1–22. URL:
8. Дубасенюк, О.А. *Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-метод. посіб.* Вид. 2-е допов. Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2019.
9. Корчова О.М. Структурно-змістові складники риторичної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 6 (50). С. 196–205.
10. Кучерук О.А. Формування риторичної компетентності старшокласників у процесі українськомовної освіти. *Українська мова і література в школах України*, 2016. №1. С. 9–14.
11. Кучерук О.А. Педагогічна риторика як об'єкт наукового дослідження. *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: колективна монографія*. Київ: КНТ, 2016. С. 7–25.
12. Мартиненко С.М. Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності. *Рідна мова (Квартальник українського вчительського товариства у Польщі)*. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/2979>.
13. Мартиненко С.М., Бондаренко Г.Л. Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності. *Рідна мова (Квартальник українського вчительського товариства у Польщі)*, URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/2979>.
14. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, ДСТУ 2736. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Київ: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/77dd4226add8e617afd9889da11634d8.pdf
15. Ницета В.А. *Методика навчання риторики в школі: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури, 2014. 194 с.
16. Ницета В.А. Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*, 2010. № 22 (209). С. 93–98
17. Промова Олександри Матвійчук на врученні Нобелівської премії миру. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/12/12/162157/>.
18. Синєкоп О.С. Ситуаційний підхід до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно-орієнтовного англomовного спілкування. *Педагогічні науки*, 2019. № 87. С. 146–152.
19. Толочко С.В.. Формування риторичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка*, 2020. № 13. С. 51–59.
20. Топузов О.М. Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія. Київ : Інститут педагогіки : Педагогічна думка, 2021. 160 с.
21. Drushlyak, M.G., Semenog, O.M., Budianskyi, D.V., Sotska, H.I., Trynus, O.V., Semenikhina, O.V. The Use of Digital Technologies for the Development of Pre-service Teachers' Rhetorical Skills: The Experience of Ukraine. 45th Jubilee International ICT Convention – MIPRO 2022. May 23 – 27, URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713>.
22. Yachmenyk, Kharchenko, Semenog, Kyrylenko, Ostroha, Bohoslavskyi, Semenikhina. The Formation of Infomedia Literacy of Students in a Media Tournament. 2023 46th MIPRO ICT and Electronics Convention (MIPRO) 2023 May 22 – 26, URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/10159736>

REFERENCES

1. Antonova O.E. Acmeological approach to determining the essence of pedagogical giftedness. *Acmeology is a science of the XXI century: materials of the III International Scientific and Practical Conference*, 2011. P. 17–22.

2. Hilyarska O.I. Professional and rhetorical training of future teachers based on the competence approach. East European scientific journal. Warsaw, Poland, 2019. No. 41. Issue 5. P. 4–8
3. Horoshkina O., Karaman S. Formation of rhetorical competence of future teachers on an interdisciplinary basis. Scientific innovations and advanced technologies. Series "Pedagogy", 2023. No. 4(18). P. 357-370.
4. Professor's guest lecture for philology students of T.T. Shevchenko Chernihiv Collegium National University/ URL: <https://fisf.sspu.edu.ua/news/gostova-lektsiya-profesora-dlya-studentiv-filologiv-natsionalnogo-universitetu-chernigivskij-kolegium-imeni-t-t-shevchenka>.
5. Grona N. B. Formation of a culture of professional communication in the future of mass media specialists Academic culture of the researcher in the educational space: and national experience: a collection of materials of the 5th International European Scientific and Practical Conference (Sumy, May 12-13, 2022) / edited by O. M. Semenog. Sumy: A. Makarenko Publishing House of Sumy DPU, 2022. P.57-61.
6. Grona N. V., O. M. Semenog. Development of soft skills of future teachers in the conditions of institutions of professional pre-higher and higher education: an interregional project. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. Sumy: Sumy DPU named after A. S. Makarenko, 2021. No. 7 (111). P. 34–49.
7. Drushlyak M. G., Semenog O. M., Grona N. V., Ponomarenko N. P., Semenikhina O. V. Typology of Internet resources for the development of information media literacy of young people. Information technologies and teaching aids, 2022. Volume 88, No. 2. P. 1–22. URL:
8. Dubasenyuk, O.A. Methodology and methods of scientific and pedagogical research: teaching method. manual Kind. 2nd supplement Zhytomyr: FO-P Levkovets N.M., 2019.
9. Korchova O.M. Structural and content components of rhetorical competence of future specialists in the socioeconomic sphere. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies, 2015. No. 6 (50). P. 196–205.
10. Kucheruk O.A. Formation of rhetorical competence of high school students in the process of Ukrainian-language education. Ukrainian language and literature in schools of Ukraine, 2016. No. 1. pp. 9–14.
11. Kucheruk O.A. Pedagogical rhetoric as an object of scientific research. Pedagogical rhetoric: history, theory, practice: collective monograph. Kyiv: KNT, 2016. P. 7–25.
12. Martynenko S.M. Features of future teacher training elementary school to speech and rhetorical activity. Native language (Quarterly of the Ukrainian Teachers' Association in Poland). URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/2979>.
13. Martynenko S.M., Bondarenko G.L. Peculiarities of training a future primary school teacher for speech and rhetorical activity. Native language (Quarterly of the Ukrainian Teachers' Association in Poland), URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/2979>.
14. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine, DSTU 2736. Professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)". Kyiv: Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine, 2020. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/77dd4226ad8e617afd9889da11634d8.pdf
15. Poverty V.A. Methodology of teaching rhetoric at school: teaching. manual Kyiv: Center for Educational Literature, 2014. 194 p.
16. Poverty V.A. Rhetorical competence of secondary school students as a pedagogical problem. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University (pedagogical sciences), 2010. No. 22 (209). P.93–98
17. Oleksandra Matviychuk's speech at the awarding of the Nobel Peace Prize. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/12/12/162157/>.
18. Synekop O.S. A situational approach to differentiated training of future IT specialists in professional-oriented English communication. Pedagogical Sciences, 2019. No. 87. P. 146–152.
19. Tolochko S.V.. Formation of rhetorical competence of teachers in postgraduate pedagogical education. Bulletin of the Chernihiv Collegium National University named after T.G. Shevchenko, 2020. No. 13. P. 51–59.
20. Topuzov O.M. Educational partnership in the general secondary education system: theory and methodology. Kyiv: Institute of Pedagogy: Pedagogical thought, 2021. 160 p.
21. Drushlyak, M.G., Semenog, O.M., Budianskyi, D.V., Sotska, H.I., Trynus, O.V., Semenikhina, O.V. (2022) The Use of Digital Technologies for the Development of Pre-service Teachers' Rhetorical Skills: The Experience of Ukraine. 45th Jubilee International ICT Convention – MIPRO 2022. May 23 – 27, URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713>.
22. Yachmenyk, Kharchenko, Semenog, Kyrlyenko, Ostroha, Bohoslavskyi, Semenikhina (2023) The Formation of Infomedia Literacy of Students in a Media Tournament. 2023 46th MIPRO ICT and Electronics Convention (MIPRO) 2023 May 22 – 26, URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/10159736>

O. M. SEMENOG

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Language and Literature,
A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine
E-mail: olenasemenog@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-8697-8602>*

N. V. GRONA

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Communal Institution "Prylutsky Humanitarian and Pedagogical Ivan Franko Vocational College"
Chernihiv Regional Council, Pryluky, Chernihiv region, Ukraine; Chernihiv Collegium National University
named after T. G. Shevchenko, Chernihiv, Ukraine
E-mail: natashagrone@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2578-2865>*

**FORMATION OF RHETORICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS
IN THE CONDITIONS OF WAR: INTER-REGIONAL PROJECT**

The article, based on the analysis and generalization of scientific sources, conducted research, outlines the concept of "rhetorical competence of the future teacher", focuses on the integrative property of the individual, which includes knowledge, skills, intentions, needs, value orientations, and the ability to realize the acquired rhetorical potential in the pedagogical field and social and cultural life, taking into account the nation-building, civic value of the teaching profession. In the conditions of military realities, there is a need for such important components as argumentative rhetoric, mastery of the art of rhetoric in the conditions of online communication, rhetorical technique.

It is proved that the formation of rhetorical competence of the future teacher of the Ukrainian language and literature is greatly facilitated by interregional projects, which allow us to consider the process of formation of rhetorical competence as an integral educational and methodological system of interaction between teachers and students based on modern approaches: personally oriented, activity-based, situational, acmeological, mentoring, the principle of educational partnership.

The results of the project of specialized departments of A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University and T. G. Shevchenko Chernihiv Collegium National University, which will be implemented in 2022-2023 in the process of teaching linguistic and methodical disciplines, as well as in the conditions of informal education Tasks and exercises provide an opportunity to combine theory with practice, gain experience working in a team, develop the ability to formulate questions, justify one's answer, listen and consider an alternative opinion; develop a system of values, life attitudes, independent thinking; stimulate to find the most rational solution to the given problem.

Tested exercises developed for classes in linguistic and methodological disciplines and joint events (conferences, webinars, summer school) taking into account modern scientific approaches contributed to the establishment of interaction, the ability to flexibly build communication depending on the communicative situation.

Key words: linguistic and rhetorical training of the future teacher, rhetorical competence of the future teacher of the Ukrainian language and literature, interregional project, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Pedagogical College named after Ivan Franko" of the Chernihiv Regional Council.